

Barnhemmet i Lauveri

Dagboksanteckningar från min resa till Lauveri och Makonkalns

Jag hade glädjen att resa tillsammans med Rita Erele som är koordinator för verksamheterna inom organisationen Kopa ar Mums (jag beskriver organisationen sist i anteckningarna). Tidigare arbetade Rita bl a för Caritas i Riga och med unga kriminella.

1 november 2010 - barnhemmet i Lauveri

Äntligen kör vi upp på gårdsplanen framför det stora vita stenhuset efter en bilresa på drygt fyra timmar från Riga. Härifrån är det bara några kilometer kvar till gränsstationen i Zilupe, sen tar Ryssland vid. Det börjar redan skymma trots att klockan bara är strax efter två på eftermiddagen. Vi välkomnas av en flock högljudda gäss.

Ilona, den nya rektorn, har dukat fram te och smörgåsar i matsalen. Bekymrat berättar hon att 12-åriga Tom tillsammans med Oskars 17 rymde den gångna natten. Hemska tanke, två unga pojkar stående vid väggkanten för att få lift med någon av alla hundratals ryska långtradare som kör genom gränsen i Zilupe för vidare färd genom Lettland. Tom har rymt många gånger förr från barnhemmen han bott på. Det enda han vill är att komma hem till sin mamma trots att det förekommer både våld och missbruk därhemma. Pojkarnas försvinnande är polisanmält men det kan ta flera veckor innan ett barn hittas eller återkommer frivilligt.

Här i huvudbyggnaden där de 23 yngre barnen bor, är allt sig likt. Det som är nytt är den moderna köksutrustning som kunnat införskaffas tack vare pengar från Rotary. Bageriet som höll på att färdigställas förra gången jag var här, är nu fint och funktionsdugligt. Där bakas bröd och bullar varje dag som säljs i byn. Tyvärr är det elavbrott denna dag så aktiviteterna ligger nere. Det händer alltför ofta säger Rita!

Flickornas gruppbostad

Från det stora huset är det sedan en kort promenad genom parken till flickornas gruppbostad. En knack på dörren, snabba steg i korridoren och dörren flyger upp. Det är Dana, ett 15-årigt yrväder med långt lockigt hår och äppelknyckarbyxor och just hemkommen från skolan full av energi. I somras hade hon lyckan att bli uttagen som ett av fyra barn härifrån att åka på sommarläger till Sverige. Den vistelsen gjorde Dana gott, mycket gott. Hon började bry sig om sitt yttre, släppte ut sitt vackra hår och bytte ut de slitna jeansen

mot kjol. Dana har bott på barnhem så länge hon kan minnas. I puberteten blev allt kaos och hon satt mest vaggandes med armarna i kors och utan kontakt med andra. Barnhemmet hon vistades på då kunde inte hantera situationen och Sergejs Maksimovs kontaktades. Hon fick omgående komma och bo här i Lauderu under mer hemlika förhållanden. Sakta men säkert löstes knutarna upp. Med Sergejs hjälp kunde hon också få reda på lite om sin familj; Två år tidigare hade en hemlös kvinna hittats död och hennes identitet hade inte kunnat fastställas så hon fick en grav med endast ett nummer. Efter idogt sökande konstaterades att denna kvinna var Danas mamma så flickan fick tillfälle att ta ett värdigt avsked vid sin mammas grav.

Dana bor i det nyöppnade gruppboendet i Lauderu som har fått smeknamnet Kindergarten eftersom det är en fd leksskola. Med hjälp av bidrag från Arla Coldinuorden och Letthjälpens insamlingar har huset blivit fint renoverat. Här bor bara flickor, tio stycken, som har extra behov av lugn och ro i en lite mera hemlik miljö.

Gruppbostäderna

En bit därifrån skymtar en gråtrist hyreshuslänga och i en av portarna en trappa upp, ligger de bägge ungdomslägenheterna. I den ena tvårummaren bor Nina, Svetlana och Julia och i den andra Aleksandrs, Boris och Janis. Aleksandrs träffade jag förra gången också. En pojke vars bakgrund är okänd, man vet bara att han bodde en längre tid i ett tält i Zilupe. Han är inbunden och tvär och inbjuder inte direkt till kontakt. Janis däremot, verkar se lite ljusare på sin tillvaro, kanske för att han får medicin mot de återkommande depressionerna. Han växte upp på barnhemmet Rigas 1 och levde därefter ett miserabelt liv på gatan tills han kom hit. Boris är i 20-årsåldern och arbetar för 100 lats (= 1 350 kr) i månaden från staten för att städa gator och kratta parker. Många arbetslösa letter får denna efterlängta hundralapp i månaden för liknande arbeten.

Elina och Dace

Innan vi åker vidare hinner jag få en skymt av Normunds, Elina, Anatolij och Dace, några av de yngre barnen som just kommer hem med skolbussen. Det mörknar snabbt nu och vi beger oss sex mil i sydvästlig riktning mot Makonkalns. Vägen dit känns evighetslång, gropig och ödslig. Siluetter av små fallfärdiga stugor i melankoliskt gråa nyanser.

Pojkhemmet i Makonkalns

Leontine står i dörren och välkomnar oss. En hjärtlig kvinna i 60-årsåldern och föreståndarinna för pojkhemmet. Här i lilla byn Lipuski ligger den nedlagda skola som Sergejs fick av kommunen för ett år sedan. Den är nu ombyggd till ett hem för pojkar med särskilda behov. Byggnaden från 50-talet ligger ett stenkast från sjön Raznas (i Raznas nationalpark). För sex månader sedan flyttade 23 pojkar in här. Leontine visar oss upp till sovsalen där vi ska få övernatta.

Utanför vår dörr är det liv i luckan. Där spelas innebandy med diverse hemsnickrade redskap, krigsspelet i en dator överröstar det mesta och TV:n på högsta volym rapporterar om ett stundande kongressval. Elva pojkar mellan 12 och 17 år är hemma. De andra bor i den närliggande staden Kaunata under veckorna och får komma hem på helgerna. Tre pojkar är akut intagna på Daugavpils psykiatriska klinik och två nya väntas hit i nästa vecka från ett statligt barnhem. Killarna här kommer oftast från statliga barnhem där deras störande beteenden varit allför svåra för personalen att hantera. Här i Makonkalns går livet i ett betydligt lugnare tempo. Alla pojkar erbjuds samtalsterapi och några får skolundervisning i enskildhet på hemmet då de inte kan sitta stilla.

Före läggdags springer alla ut och röker under övervakning av Inta som arbetar natt. Hon håller ett extra vakande öga över Kristians för hon misstänker att han har planer på att rymma. Han är en tuff grabb som tydligt visar att han vill vara ledare.

Mihail, Aleksandrs, Andris och Imants var med på sommarlägret i Sverige. Imants är 17 år och har åtta syskon utspridda på olika hem. I augusti fick han gå en veckas utbildning. Sergejs hade bjudit in en grupp ryska psykologer och psykiatriker som handledde olika gruppaktiviteter. Nyckelorden var tillit och förtroende. Det stora problemet är att få ungdomarna att lita på andra människor efter alla svek från nära och kära. Ungdomar och vårdare arbetade två och två. Man talade om attityder, om känsloupplevelser och hur de uttrycks. Hur kommunicerar jag med människor i min omgivning, vad får just mitt agerande för konsekvenser? För att kunna förstå varandra bättre fick både personal och barn tillsammans tillfälle att se hur förhållandet till andra kan begränsas av mönster och roller som vuxit fram ur tidigare erfarenheter. Den viktigaste frågan var förstås: Hur kan jag nu ta nya steg? Kursen var mycket intensiv och alla fick med sig många nyttiga och nya insikter. Det var pengar från Årjängs gymnasieskola och Letthjälpen som gjorde utbildningen möjlig. Sammanlagt deltog 80 personer från Kopa ar Mums.

Pojkhemmet

Framåt midnatt tystnar allt oväsen och jag lutar huvudet mot min Engmo Dunkudde. Bredvid mig ligger en handduk från Friskis & Svettis, överallt syns spår av våra hjälpsändningar. Jag tänker att om våra givare bara visste vilken enorm nytta deras gåvor har; sängkläder, husgeråd, mattor, möbler, kläder, skor. När jag kommer hem igen blir det dags för nästa insamling, till killarna här som helt saknar sysselsättning! I bästa fall kan vi få ihop bollar, handbollsmål, pingisbord, badminton, hockeyrör mm mm! Likaså behövs nya bord och stolar, köksskåp, köksredskap och diskmaskin till matsalen vilken har ett påtagligt behov av modernisering. I övrigt har huset fått nya fina duschar och toaletter i anslutning till sovrummen tack vare generöst bidrag från Arla Coldinuorden. Pengarna räckte också till att renovera sovrummen och för inköp av sängar och garderober mm.

2 november - åter till Riga

Klockan halv nio serveras frukost (te, prickigkorvmörgås, ägghalva) och därefter kommer skolbussen och hämtar. Här i det lilla samhället bor 400 människor, många har rest härifrån för att söka sig arbete. Hela landet känns faktiskt ganska avfolkat. Det sägs att 30 personer varje dag lämnar Lettland. Mitt i byn finns ett monument över stupade fäder och söner. Texten är på ryska eftersom dåvarande kommundirektören var ryss.

Vi lämnar Makonkalns vid lunchtid och har många timmar framför oss i bil. Det är lätt att prata med Rita men ibland blir det svårt att ta till sig allt hon berättar. För bakom varje barnansikte döljer sig ett ofattbart grymt livsöde. Rita säger att det också är svårt för personalen att både vara de vuxna människor som ska ge trygghet och hopp, och samtidigt få ta emot all sorg och vrede över de vuxnas svek som barnen har samlat inom sig – ingen lätt uppgift. Rita och Sergejs har lyckats bygga upp en väl fungerande organisation där barnen trots allt kan känna sig trygga. Även efter utflyttning är de alltid välkomna "hem" igen. Sergejs är i färd med att skapa en föräldragrupp, som den visionär han är. En uppgift som kan tyckas omöjlig. Men han resonerar som så att kontakten med en hemlös alkoholiserad pappa eller mamma ändå är bättre än ingen kontakt alls.

Väl framme i Riga blir jag bjuden på te hemma hos Rita. Hon delar ett litet hus på två rum och kök med sin syster, hennes man och fem barn i Katlakalns i utkanten av Riga. Jag överlämnar en gåva från Letthjälpen på 10 000 kr till Kopa ar Mums.

Middag med Diana Vasilane på Kafé Osiriss

Den här gången hinner jag tyvärr inte med något besök på gatubarnscentret, i stället träffas vi en stund på kvällen. Diana berättar att det varje dag kommer mellan 25 och 30 barn till centret. Barnen är hungrigare nu säger Diana som inte alls ser den lilla

Ritstund på gatubarnscentret

ljusning i lettisk ekonomi som medierna vill påskina. För att orka göra läxorna serveras barnen ett mellanmål när de kommer och på kvällen ett varmt mål mat. Många ber också

om att få ta med sig mat hem för att inte komma hungriga till skolan dagen efter. Det stora orosmolnet nu är om SAS Radisson nästa år inte längre kommer att leverera gratis middagsmat. De har själva drabbats av krisen. Med hjälp av en nödkassa från Letthjälpen drygar man ut maten varje dag. Hyran betalar Diana med pengar från Svenska Lazarusorden och det räcker fram till årsskiftet. Det statliga bidraget till centret betalar bara löner. Diana berättar att det finns 15 000 människor i Lettland som inte har pengar till att köpa mat.

Många av barnen har gått igenom svåra kriser och de erbjuds samtalsterapi, ibland också tillsammans med en förälder. Några kan också få konstterapi. Barnens familjer har oftast en konfliktfylld och våldsamt vardag. Diana besöker hemmen regelbundet. Just nu oroar hon sig för ett par tvillingflickor som lever med en nardrogad pappa och en mamma som just släppts ur fängelse. Socialtjänsten kopplas ofta in och får ta svåra beslut, kanske blir det så också i deras fall.

Kassan för nödhjälp

I maj 2009 lade Letthjälpen grunden till en särskild kassa för akuta situationer. Den har vi fyllt på kontinuerligt. Under året har Diana bl a använt pengarna till el, hyra och mat till en fembarnsmamma (300 kr), ved till Karlis och Alises familj (945 kr), mat till två små barn i förskolan (58 kr), besök på badhus för tre familjer som inte har dusch i hemmet (27 kr), mat till ensamstående sexbarnsmamma (80 kr), barnmorska i samband med förlossning (100 kr), hyra, mat och skor (648 kr), sjukvård (149 kr). När en av mammorna kom för att hämta sitt bidrag skrev Diana till mig "she was crying from deep feeling and was very grateful to sponsor". Jag lämnar ytterligare en slant (10 000 kr) till kassan.

Skolhuset Kosa

Renoveringen har för tillfället avstannat. Kostnaderna har överstigit budget med stor marginal och vi har i dagsläget varken förklaring till eller lösning på problemet.

En kväll med Kristine och de andra flickorna från Rigas 1 internatskola

Det känns viktigt att få träffa mitt fadderbarn Kristine varje gång jag besöker Riga. Hon fyllde 20 år i somras och nu har hon precis fått sin första egna bostad, ett rum och kök i utkanten av Riga. Det är en stor utmaning och en kritisk period i de föräldralösa ungdomarnas liv, att lämna institutionen och klara sig på egen hand. Hon har en stark vilja och är envis som synden och det hoppas jag ska komma att hjälpa henne över de värsta hindren i livet. Jag äter en god middag tillsammans med Kristine, Victorija och Solvita.

Dzivesprieks (Livslust)

Sista kvällen före hemfärd tillbringar jag på Livslusts hem och yrkesskola för föräldralösa och andra utsatta ungdomar. Skolan ligger inbäddad bland höga träd i lilla byn Aizupe. Den ligger där som ett vackert smycke i det gråa landskapet. Min dotter Beatrice har tillsammans med bästa vännen Julia Järegård bott här under fyra dagar och gjort ett projektarbete för deras sista år i

gymnasiet. Mer om Livslusts fantastiska arbete med ungdomar finns att läsa på www.livslust.com.

Hemresa den 3 november

Uppfylld av alla upplevelser tänker jag på dikten som Victoria Törnqvist skrev den sommaren, för några år sedan, då hon arbetade som volontär på barnhemmet i Lauder.

*"Vågorna
bär sången
över sjön
Lauderi sjunger idag,
sjunger för barnen
och de tar emot
tonerna
på det sätt
som de kan,
fyller dem
med sitt skratt
och med sin längtan
Med sina drömmar"*

Vid anteckningarna
Kickan Håkanson
November 2010

Fakta om Kopa ar Mums verksamhet

Chef och grundare: Sergejs Maksimovs

I Riga:

Ett gruppboende för 20 ungdomar, 16–21 år. Träning att lära sig "om livet" för att kunna slussas ut i samhället.

Ett gruppboende för 12 lindrigt förståndshandikappade ungdomar, vilka behöver träning för att klara sitt vardagsliv.

Ett dagcenter för utsatta barn, minst 25 barn uppdelade i två grupper: 5–12-åringar i den ena och tonåringar i den andra.

Ett dagcenter för lätt dementa, 20–25 äldre kommer varje dag.

I Lauder:

Barnhem och gruppboendestäder för cirka 45 barn och ungdomar mellan 3–20 år.

I Makonkalns:

Hem för 23 tonårspojkar